

ZEMAN FERENC*

A HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐVÁLASZTÁSOK 1939-BEN

GENERAL ELECTION OF 1939 IN HÓDMEZŐVÁSÁRHELY

ABSTRACT

In the Pentecost of 1939 there was the general election in Hungary. The vote passed off by the new electoral law, which was made in 1938. In the city of Hódmezővásárhely the election – which was secret and made with party lists – was held from May 28 to 29. In the course of the campaign four parties managed to have enough recommendations: the Party of Hungarian Life (with Miklós Bonczos under-secretary of state), the Social Democratic Party (with the leadership of Ferenc Takács), the Independent Smallholders Party (with the leadership of Béla Kun) and the National Front (with the leadership of Mátyás Matolcsy), which caused a big surprise. In the course of the campaign all of the parties attacked each other, and of course they promised a lot.

The winner of the election was the Party of Hungarian Life and also the second mandate was owned by the party of the government. Miklós Bonczos was elected in an other place, too, that is why he resigned the mandate. Imre Temesváry and János Lénárt – who before was on the second and on the third place of the list of the party of the government – became the parliamentarian of the city.

1. A választás előzményei

1939. február 16-án lépett hivatalba a Teleki Pál miniszterelnök vezette új kormány. A belső ellentétek miatt szinte teljesen szétforgácsolódott Nemzeti Egység Pártja helyébe 39 márciusában Teleki létrehozta a Magyar Élet Pártját. Kárpátalja márciusi visszatérése, az új kormánypárt megalapítása, a szélsőjobb időleges visszaszorítása, valamint kormányának német részről való kedvező fogadtatása miatt a miniszterelnök úgy érezte jó alkalom kínálkozik arra, hogy egy új választáson megerősítse politikai hátországát. Hamarosan sikerült elérnie a kormányzónál az országgyűlés feloszlását.¹

Horthy Miklós leirata 1939. május 4-én oszlatta fel a parlamentet. Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter rendelete a voksolás időpontjául az egész országban május 28-át és 29-ét, vagyis Pünkösöd ünnepét jelölte ki.²

Az 1939-es magyarországi országgyűlési képviselőválasztások előkészületei a terület-visszacsatolások keltette bizakodó légkörben folytak. A közvélemény által is áhított revízió első sikerei ugyanakkor egyre inkább Németország és Olaszország uszályába sodorták a magyar politikai vezetőréteget és az országot.

1.1. A választás előtt felpezsdülő városi politikai élet

Az Imrédy-kormány idején egyre fokozódó belpolitikai válság miatt az előrehozott képviselőválasztások valószínűsége már 1939 elején egyre valószínűbbnek tűnt. Ezt alátámasztotta az a tény is, hogy előbb a vásárhelyi szociáldemokraták, Kun Béla, majd március

* Zeman Ferenc PhD-hallgató, Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar.

elején a helyi kormánypárt is kikérte a polgármesteri hivataltól az érvényben lévő választói névjegyzék másolatát.³

A NEP hódmezővásárhelyi szervezete az 1935-ös választási vereség után bomlásnak indult. Újjászervezésére 1938 áprilisában – Kászonyi Richárd főispán szorgalmazására – Szórfy Sándor elnökletével került sor.⁴ A városban 1939. március 5-én alakult meg a Magyar Élet Pártja, amely országosan is a NEP örökébe lépett. A gyűlésen jelen volt és felszólalt Szórfy Sándor a NEP ügyvezető elnöke, Kászonyi Richárd főispán és Papp Sándor a párt országos főtíkára. Egy héttel később nagyszabású népgyűlés keretében bontott zászlót az új kormánypárt, Antal István igazságügyi államtitkár, Gömbös Gyula volt sajtófőnökének részvételével. „Hódmezővásárhelyen [...] is hatalmas várat kell építeni annak a jobboldali, fajvédő politikának, amelyet egyedül a Magyar Élet Pártja képvisel ebben az országban. [...] A mostani országgyűlési ciklus a vége felé közeledik” – jelentette ki Antal, aki ezzel a véletlen (vagy épp szándékos) elszólással célzást tett a hamarosan bekövetkező házfelosztásra. Az országgyűlés munkáját értékelve a modern magyar parlamentarizmus egyik „leggazdagabb és legeredményesebb” korszakának nevezte az 1935-től 1939-ig tartó időszakot. Bizonyítékul a gazdasági válságból való kilábalást, a telepítés megindítását, a mezőgazdasági munkások öregségi biztosítását, a titkos választójog megalkotását és a Felvidék déli részének visszacsatolását hozta fel.⁵

A Teleki-kormány hivatalba lépése személyi változást hozott a hódmezővásárhelyi főispáni székben: Kászonyi Richárdot 1939. március 28-án Simkó Elemér Szeged hódmezővásárhelyi születésű korábbi főügyésze váltotta, akit március 31-én a helyi MÉP szervezet elnöki tisztségébe is beiktattak.⁶

2. Az új választójogi törvény által bevezetett változások

A választást első alkalommal rendezték meg a Darányi-kormány idején elfogadott. 1938. évi XIX. törvénycikk szerint. Az új választójogi törvény valamennyi választókerületben bevezette a titkos és kötelező szavazást, az országgyűlés létszámát pedig 245 főről 260-ra növelte. A képviselőket továbbra is öt évre választották. Az új, vegyes választási rendszer 135 egyéni és 125 lajstromos választókerületet hozott létre. Az egyéni és a lajstromos választókerületek egymással párhuzamosan álltak fel, így ezentúl a választópolgárok többsége, vagyis a korábban nyíltan szavazó választókerületek választásra jogosultjai két szavazólapon is voksolhattak.

A fővárosban és a többmandátumos törvényhatósági városokban – így Hódmezővásárhelyen is – megmaradt a korábbi, egy választópolgárnak egy szavazatot biztosító lajstromos rendszer, tehát ezeken a településeken élők egyéni jelöltre továbbra sem szavazhattak. A lajstromos választókerületekben a törvény meglehetősen bonyolult mandátumszámítási rendszert vezetett be.

A jogszabály a titkosság teljes körű bevezetése miatt szűkítette a választásra jogosultak körét. Növelte a férfiak és a nők életkori, és műveltségi cenzusát, valamint legalább tíz éve megszerzett magyar állampolgárságot és hat év folyamatos helyben lakást írt elő számukra.

Minden harmincadik életévét betöltött választójoggal rendelkező magyar állampolgár választható volt, aki állandó jövedelemmel, vagy öt év óta élethivatásszerű foglalkozással bírt. A csendőrség, a rendőrség, a határőrség és a honvédség tagjai továbbra sem rendelkeztek választójoggal és választhatók sem voltak. Ezen kívül a gondnokság és a csődeljárás alatt állók, valamint a jogerősen elítéltek és a közsegélyből élők is ki voltak zárva belőle.

A pártok a választások idején minden szavazókörben egy-egy, a rendőrségre előzetesen bejelentett zárt párthelyiséget tarthattak fenn. A szabályozás értelmében a különféle politi-

kai erők által kiadott röpcédulák, röplapok és plakátok csak a legszükségesebb információkat tartalmazhatták. A szesztilalom a választás időpontját megelőző napon 18 órától a választási eljárás végéig volt érvényben.

Vásárhelyen, 1938 nyarán már az új választási törvény előírásai szerint került sor a választásra jogosultak névjegyzékének összeállítására. Az összeírás 16 254 választásra jogosult állampolgárt talált, tehát az 1935-ös országgyűlési választáshoz (18 282) képest mintegy kétezer fővel szűkült a szavazók köre, ami 11 százalékos csökkenést jelentett. Ez az országos átlagot, ami 8 százalékos csökkenés volt, mintegy 3 százalékkal múlta felül. (1935-ben 3 millió választásra jogosult, míg 1939-ben 2 millió 750 ezer választópolgár volt.)⁷

2.1. A második zsidótörvény választójogot érintő rendelkezései

A parlament feloszlata előtt közvetlenül elfogadott második zsidótörvény és az ezt pontosító 4800/1939. miniszterelnöki rendelet előírásai szerint a választói névjegyzékben szereplő, a jogszabály szerint zsidónak minősülő választópolgároknak bejelentési kötelezettségük volt zsidó mivoltukról. A nyilatkozattételt Hódmezővásárhelyen – a polgármesteri hivatal által 1939. május 6-án kiadott hirdetmény értelmében – nyolc napon belül, azaz május 13-áig kellett a város főjegyzői hivatalában megtenni. Ezek után a választói névjegyzék összeállításáért felelős központi választmány megvizsgálta, hogy valóban bejelentési kötelezettség terhelte-e az adott személyt, majd tanúsítványt állított ki a „regisztrációról”. A névjegyzékben a zsidónak minősülő választópolgárok neve mellé az „1939 : IV. tc. I. §.” bejegyzés került. A bejelentést elmulasztók több hónapos elzárást vagy jelentős pénzbírságot kockáztattak.⁸

A határidőig 523 magát zsidónak valló választópolgár jelentkezett, melyből a központi választmány 506-at talált érintettnak. Nekik a fenti miniszteri rendelet 11. paragrafusában értelmében újabb kérvény benyújtásával, külön igazolványt kellett kérniük a polgármesteri hivaltól, mivel csak ennek birtokában szavazhattak az országgyűlési választáson. Végül 398-an éltek a lehetőséggel.⁹

3. A választási bizottság tevékenysége

A választási bizottság május 15-ei ülésén megalakította a tizenhét szavazatszedő küldöttséget, kijelölte azok elnökeit, elnökhelyetteseit és tagjait, majd kibocsátotta a választási hirdetményt. A szavazást az 1935-ben jól bevált helyszíneken bonyolították le. A 2880/1939. számú polgármesteri rendelet a szavazókörök újraszámolásával megszüntette a régóta csak adminisztratív módon létező két választókerületre való tagolást. A vásárhelyi szavazókörök területi beosztása ugyanakkor változatlan maradt.¹⁰

A szavazókörökbe minden párt egy vagy két bizalmi egyént és egy külön megbízottat delegálhatott. A belügyminisztériumból érkező üres szavazólapok és borítékok a lajstromos választókerületekben szürke színűek voltak. Ezekre helyben nyomtatták az érvényesen ajánlott pártlistákat és a képviselőjelöltek névsorát. Szabályszerű voksnak a választott párt neve feletti négyzetbe rajzolt kereszt jelölés számított. A szavazólapot a választópolgároknak borítékba zárva kellett a belügyminisztériumból küldött új urnákba dobni. A törvény szabályozta a szavazófülkék számát is: a szavazóhelyiségekben minden kétszáz választóra egy fülkének kellett jutnia.¹¹

4. A hódmezővásárhelyi kampány

Még a házfelosztás előtt, április végén írtak először a helyi lapok arról, hogy a küszöbön álló választáson Bonczos Miklós¹² belügyi államtitkár lehet a MÉP vásárhelyi listavezetője. A hivatalos felkérést a kormánypárt május 7-ei választmányi ülésén jelentették be, amit másnap a képviselőjelölt is megerősített. Az államtitkár jelölését előrevetítette, hogy részt vett a hódmezővásárhelyi frontharcosok március 15-e alkalmából rendezett vacsoráján, akárcsak Tasnádi Nagy András korábbi képviselőjelölt 1935-ben. A lajstrom második helyére Temesváry Imre¹³ kincstári tanácsos került. A városban élő országgyűlési képviselő 1937-ben vette át a súlyos pénzügyi helyzetbe került vásárhelyi Gazdasági Egyesület vezetését. Az elnöki tisztséget azóta közmegelegedésre töltötte be, így meglehetősen népszerű volt a helyi gazdák körében. A lista harmadik helyén Lénárt János¹⁴ földbirtokos neve szerepelt, míg a sort negyedik jelöltként Négyessy Lajos iparos zárta.

A MÉP képviselőjelöltjei 1939. május 10-én Temesváry Imre vezetésével kezdték meg hivatalos választási körútjukat. A következő napokban bejárták a város bel- és külterületeinek nagy részét. A kormánypárt programadó nagygyűlésére május 14-én került sor a hagyományos helyszínnek számító Fekete Sas szállóban, ahol Simkó Elemér főispán és Endrey Béla polgármester is megjelent. A helyi választási gyűlések történetében először a beszédek hangszórók segítségével a Kossuth térre is közvetítették. „A mi programunk az, hogy az ősi magyar földön új magyar életet akarunk.” – kezdte programbeszédét Bonczos Miklós. Ezután ismertette a kormány eddig elért eredményeit. Hódmezővásárhely megoldásra váró problémáit – ígérete szerint – más alkalommal kívánta kifejteni. Ezután Temesváry Imre felszólalása következett, aki helyi gazdasági kérdésekről, az utak (melyekre a város ekkoriban egymillió-százezer pengőt kapott az államtól) és a vásárhelyi külterületek helyzetének javításáról, valamint az évek óta rendkívül magas városi pótdadó leszorításának és a közmunkák megindításának szükségességéről beszélt. „Itt az ideje, hogy valamit visszakapjon Vásárhely abból a közel négymillió pengőt kitevő összegből, amit ennek a városnak lakossága közterhekben évről-évre befizet az államkasszába.” – vélekedett.

Időközben Karácsonyi Sándor a Független Kisgazdapárt 1935-ös listavezetője és Szathmáry Dezső a hajdani kisgazda lista harmadik helyezettje is csatlakozott a MÉP kampánystábjához. Május 19-én a listavezető újra Vásárhelyre érkezett és a tanyavilág központjában, a vásárhelykutas Horthy Miklós Népházban ismertette programját, majd az Iparegyletbe látogatott. Beszédeiben ezúttal az Alföld helyzetének rendezésével foglalkozott, „alföldi szociálpolitikát” hirdetett, és a gazdák, valamint a mezőgazdasági munkások megsegítési lehetőségeit ismertette. Temesváry Imre is szót kapott, aki szerint „a káros ellenzékieskedés [...] azt eredményezte, hogy Vásárhely minden téren visszamaradt s olyan helyzet mintha nálunk megállott volna a világ kereke.” A kormánypárti kampány május 20-án a belterületi olvasókörökben zárult. Bonczos államtitkár konzervgyár létesítésére 120 ezer pengőt helyezett kilátásba a Kertészek és Zöldségtermelők Egyesületének, az Ipartestületben tartott összefogótalán pedig ígéretet tett az OTI kirendeltség Vásárhelyre történő visszahelyezésére. Szép szavakban, ígérekben tehát ezúttal sem volt hiány.¹⁵

Kun Béla¹⁶ – az 1931-es választáshoz hasonlóan – visszatért a Független Kisgazdapártba és a párt listavezetőjeként indult a választási küzdelembe. A lajstrom második helyén újból régi harcostársa és volt pótképviselője, Bodrogi Sándor gazdálkodó kapott bizalmat. Harmadik helyre Varga Ferenc szabómestert, az Ipartestület egyik vezetőségi tagját jelölték, míg a negyedikre a Külsőszórháti Olvasókör elnöke, Hocsi Imre kisbirtokos került.¹⁷

A Kisgazdapárt jelöltjei május 12-én a külterületen kezdték meg kampánykörütkat. Kun Béla a hagyományokhoz híven – immár hatodik alkalommal is – főként a külterületi

szavazók bizalmának elnyerésére összpontosított. „Kossuthi program alapján álltam és állok! [...] A kritikának joga fennmaradt és az ellenőrzés kötelessége a mienk, hogy azok a vállalt reformok valósággá legyenek.” – fogalmazta meg hitvallását a listavezető. Programbeszédét május 18-án tartotta a Fekete Sasban, a választópolgárok érdeklődése azonban némi meglepetésre a várakozások alatt maradt. „Nincsenek itt annyian, mint máskor voltak, és én mégis a diadal reménységével veszem fel a küzdelmet.” – kezdte beszédét Kun. Majd így folytatta: „Hívtak a kormánypartba, [...] de én nem mentem. [...] Míg a kartelek szipolyozó hatalma nincs megtörve, míg a reformok, az igazságos adóztatási rendszer, helyes földbirtokreform nem alkottatt meg, nem tudnék szemébe nézni az én hűséges választópolgár társaimnak.” A kiscgazdák kampánya május 20-án az Iparegyletben zárult.¹⁸

A hódmezővásárhelyi Szociáldemokrata Párt újfent Takács Ferencet,¹⁹ 1935-ben megválasztott országgyűlési képviselőjét jelölte listavezetőnek, a lista második helyére pedig ismét Posztós Sándort tette. Harmadik helyen Karácsonyi Ferenc ácsmester, míg a negyedik Szathmári Pál kisbérő vállalta a megmérettetést.²⁰ A képviselőjelöltek május 14-én este a Fekete Sasban (ahol a kormánypart ugyanaznap délelőtt tartotta gyűlését) rendezett nagygyűlésen ismertették programjukat.

A kampány kezdetével megindult a pártok egymás elleni áskálódása is: Takács Ferencről Kun Béla lapjában a Vásárhelyi Reggeli Újságban olyan cikk látott napvilágot, amely azt állította, hogy a szociáldemokrata listavezető nem választható országgyűlési képviselővé, mivel öt év alatt három alkalommal elítélték sajtóvétségért. Az ominózus írás ugyanakkor a tanácsköztársaság idején viselt direktóriumi tagságára hivatkozva Posztós Sándor választhatóságát is vitatta. A cikkben foglaltakat mindkét képviselőjelölt közleményben utasította vissza, és valótlan híresztelés választójogi vétségének vélelmezése miatt feljelentést tett a lap felelős szerkesztője, Kun Béla ellen. A felvetett kérdéseket azonban a képviselőjelöltek nyilatkozatai nem tisztázták megnyugtatóan. Az új választási törvény 56-ik paragrafusában értelmében a több jogerős rágalmozási és becsületsértési elmarasztaló ítélete miatt Takács Ferenc valóban nem volt választható, ezért nagy valószínűség szerint pártja csupán a lista „húzóneveként” tekintett rá. A törvény 126-ik paragrafusában szerint ugyanakkor a választás érvénytelen „ha a képviselő, illetőleg a pótképviselő a választás időpontjában akár egyáltalában, akár az illető kerületben a törvény értelmében nem volt megválasztható.” Ez a kitétel további problémákat vetett fel, de az SZDP listájának mandátum nélkül maradása miatt a választási bizottságnak végül nem kellett állást foglalnia ebben a kérdésben. Posztós Sándor a jogszabály szerint akkor nem lett volna megválasztható, ha a „tanácsköztársaság forradalmi kormányzó-tanácsának tagja (népbiztos) vagy helyettese, forradalmi törvényszék elnöke, tagja vagy vád biztos, vagy politikai megbízott” lett volna. De Posztós csupán direktóriumi tag volt, így választhatósága nem ütközött akadályba.²¹

1939. május 9-én az egy évvel korábban alakult szélsőjobboldali Nemzeti Front az Iparegyletben tartotta első vásárhelyi pártgyűlését, majd másnap, május 10-én a járásbíróson befizette a választási induláshoz szükséges 3000 pengő kauciót, és felvette az ajánlási íveket. A másik három politikai erőnek, országos pártok²² lévén, mindössze 300 ajánlást kellett összegyűjtenie. A Nemzeti Frontnak viszont, mivel nem volt országos pártként elismerve, ötször annyit, tehát 1500 ajánlást kellett összeszednie. A választási törvény ezen kitétele mindenképpen az egyre népszerűbbé váló szélsőjobboldali pártok ellen irányult. A szélsőjobboldali lista jelöltjei sorrendben Matolcsy Mátyás²³ korábban kiscgazda, majd a Nemzeti Frontba átlépett volt országgyűlési képviselő, a párt politikai vezetője, Lázár Béla ügyvéd, Fejes István ácsmester és Lőkös Sándor törpebirtokos voltak. A párt jelöltjei május 14-étől a belterületi olvasókörökben és vendéglőkben tartott gyűléseken ismertették programjukat, melynek legfontosabb pontja a földbirtokreform volt. A programadó nagygyűlésre május 19-én a Fekete Sasban nagyszámú közönség előtt került sor. A fő szónok

Matolcsy Mátyás volt, aki beszédében a kormányt bírálta, rendszerváltozást sürgetett, és a „szociális munkaállam” megteremtését, valamint a zsidókérdés megoldását szorgalmazta. A párt május 18-ától a külterületi olvasóköri körökben, majd a nagygyűlés helyszínén is gyűjtötte az ajánlásokat, mégpedig úgy, hogy a helyszínekre királyi közjegyzőt kértek, aki helyben hitelesítette az aláírásokat.

Időközben kisebb botrány kerekedett a párthoz közel álló Sinka István és Erdélyi József Hódmezővásárhelyre jövele körül: A két költő a Nemzeti Front korteseként kívánt részt venni a vásárhelyi választási kampányban. Megérkezésük után nem sokkal azonban szálláshelyükön detektívek keresték fel őket. A nyomozók azt ellenőrizték, hogy a választási törvény értelmében jogosultak-e kampánytevékenységet folytatni. Sinka István nem tudta igazolni választójogát, ezért eltanácsolták Vásárhelyről. Idő előtti távozásakor pedig Erdélyi szolidaritásból vele tartott.²⁴

5. Az ajánlások

Hódmezővásárhelyen 1939. május 9-én kezdődött az ajánlások gyűjtése. A három országos pártnak minősülő politikai erőnek a két képviselőt választó vásárhelyi lajstromos választókerületben mindössze 300 ajánlást kellett összegyűjtenie, de maximum 450-et nyújthatott be a választási biztosnak. Kiküszöbölendő azt a korábbi gyakorlatot, amikor főként a kormánypárt, de a többi politikai erő is igyekezett „letarolni” az ajánlásokat, hogy másoknak ne jusson elegendő. A Nemzeti Frontnak, – mint már említettük – legalább 1500 választásra jogosult ajánlását kellett megszereznie, mivel nem volt országos párt. A május 20-ai határidő napján mind a négy párt benyújtotta ajánlásait: A MÉP és az SZDP 450-450, a Kisgazdapárt 428, míg a Nemzeti Front 1521 ajánlást adott le. A választási biztos május 22-én valamennyi politikai erő indulását elfogadta.

A Nemzeti Front volt a lajstromos választás 1926-os bevezetése óta az első olyan párt, amely „kívülről jött” politikai erőként sikerrel túljutott az ajánlási procedúrán, és egy új, negyedik listát tudott állítani a városban. Ezután kezdetét vette a néma hét, a suttozó propaganda hete.²⁵

6. A néma hét eseményei

Az ún. néma héten, vagyis a választás napját megelőző hetedik naptól kezdve, már nem lehetett gyűlést tartani és plakátokat ragasztani. Ezen a választást megelőző héten a MÉP képviselőjelöltjei és a kormánypárthoz közel álló napilapok – a Népújság és a Vásárhelyi Újhirék – főként Kun Béla és Takács Ferenc pozíciójának gyengítésén fáradoztak. Minden nyilvános fórumon hangoztatták, hogy a veterán politikus és a szociáldemokrata listavezető ellenzéki képviselősege alatt semmit sem fejlődött Hódmezővásárhely, sőt éppen ellenkezőleg: elvitték az óvónőképzőt, az OTI kirendeltséget és más közintézményeket is. A vádakot Kun Béla a Vásárhelyi Reggeli Újságban több alkalommal is visszautasította. Felhívta a figyelmet arra, hogy a kormánypártnak, vele egy időben több cikluson keresztül is országosan ismert politikusai voltak a város országgyűlési képviselői, így, ha őt vádolják semmittevással, egyúttal őket is elmarasztalják.²⁶

A korábban kormánypárti Vásárhelyi Újság című napilap a Nemzeti Front szolgálatába állt, majd a lap tulajdonos és felelős kiadó halála miatt a választások után néhány héttel megszűnt.²⁷

Május 21-én már biztos volt, hogy a szentesi egyéni választókerületben is fellépő Bonczos Miklós egyetlen indulóként egyhangú mandátumot nyer, így az ellenzék főként a vásárhelyi MÉP lista legnépszerűbb jelöltjére, Temesváry Imrére összpontosította támadásait.

Azzal vádolták, hogy megválasztása esetén nem tartja meg a vásárhelyi mandátumot. A híresztelés azonban minden alapot nélkülözött, mivel ezúttal csak Hódmezővásárhelyen vállalt képviselőjelöltséget.²⁸

7. A szavazás eredménye

Az 1939. május 28-án és 29-én megrendezett hódmezővásárhelyi országgyűlési képviselőválasztások részletes eredményeit az alábbi táblázat tartalmazza:

1. táblázat. A hódmezővásárhelyi kétmandátumos választókerület szavazóköreinek eredményei az 1939-es pünkösdi országgyűlési képviselőválasztáson

Table 1. General election results of 1939 in Hódmezővásárhely

Szavazókör (szavazás helye)	Névjegyzékekben szereplő választásra jogosultak	Összes szavazat	1. sz. lista: SZDP	2. sz. lista: Nem. Front	3. sz. lista: FKGP	4. sz. lista: MÉP	Visszatüti- / Kifogásolt	Érvénytelen
Belterület:								
I. Városháza (I. v. ker.)	1446	1297	158	254	177	698	2/-	10
II. Mária Valéria u. áll. e. isk. (IV. v. ker.)	1365	1207	208	228	130	616	1/1	25
III. Kállay u. ref. e. isk. (VII. v. ker.)	1228	1135	192	228	168	540	-	7
Belterület összesen:	4039	3639	558	710	475	1854	3/1	42
Külsőterület:								
IV. Hatrongyósi áll. e. isk. - Hatrongyos-Csókás	646	620	54	50	136	372	-	8
V. Mátyáshalmi áll. e. isk. - Mátyáshalom	896	846	106	105	204	429	10/-	2
VI. Külsőszórháti áll. e. isk. - Szórhát	761	747	72	122	230	305	-	18
VII. Téglásszéli áll. e. isk. - Téglás	425	396	32	93	66	192	-	13
Külsőterület összesen:	2728	2609	264	370	636	1298	10/-	41
Hajdani I. vk. összesen:	6767	6248	822	1080	1111	3152	13/1	83
Belterület:								
VIII. Malom utcai ref. e. isk. - Tarján (II. v. ker.)	1324	1252	412	270	169	393	-	8
IX. Lévyay u. ref. e. isk. - Tabán (III. v. ker.)	1399	1357	496	379	165	305	-/2	12
X. Szent István u. rkat. e. isk. - Csúcs (V. v. ker.)	1407	1333	366	402	177	367	2/-	21
XI. Klauzál u. ref. e. isk. - Susán (VI. v. ker.)	1200	1132	320	297	135	371	4/-	9
XII. Nádor u. ref. e. isk. - Újváros (VIII. v. ker.)	1019	990	314	191	130	333	3/2	22
Belterület összesen:	6349	6064	1908	1539	776	1769	9/4	72
Külsőterület:								
XIII. Mártélyi új áll. e. isk. - Mártély	431	419	86	39	69	218	-	7
XIV. Vajhái áll. e. isk. - Vajhát - Kopáncs	675	663	164	93	125	273	-	8
XV. Gorzsa áll. e. népisk. - Gorzsa	365	341	38	38	95	169	-	1
XVI. Fehértóparti áll. e. isk. - Pusztá - Barackos	981	937	86	54	314	472	1/-	11
XVII. Kutasi új áll. e. isk. - Kutas-Szőkehalom	686	663	70	55	200	334	-	4
Külsőterület összesen:	3138	3023	444	279	803	1466	1/-	31
Hajdani II. vk. összesen:	9487	9087	2352	1818	1579	3235	10/4	103
I. + II. vk. összesen:	16254	15335	3174	2898	2690	6387	23/5	186

Forrás: CSML HL Hmvh. v. Közp. Vál. ir. 26. d. 290/1939., 461/1939.; CSML HL Hmvh. v. Közp. Vál. ir. 27. d.; VRÚ 1939. május 31. 3.; VÜ 1939. május 31. 1.; VUH 1939. május 31. 1-2. Az 1939-es választási jegyzőkönyv nem maradt fenn, ezért a táblázatba foglalt választási eredményeket a szavazási jegyzőkönyvek, és a rovatos ívek segítségével állítottuk össze. Bár a 2880/1939. számú polgármesteri rendelet a szavazókörök újrászámolásával megszüntette a régóta már csak formálisan létező két választókerületre tagolást, a korábbi országgyűlési választásokkal való könnyebb összehasonlítás miatt azonban ezúttal is elvégeztük a hajdani választókerületek szerinti adatösszesítéseket. Rövidítések: ref. e. isk. = református elemi iskola, áll. e. isk. = állami elemi iskola, rkat. e. isk. = római katolikus elemi iskola, v. ker = városi kerület.

A kétnapos választási procedúra nyugodt mederben folyt le. A 16 254 választópolgár közül 15 335 fő adta le szavazatát, 919-en nem jelentek meg az urnáknál. A választási részvétel aránya meghaladta a 94 százalékot, ami meglehetősen magas volt. A legnagyobb gépkocsi és kortes apparátussal dolgozó Magyar Élet Pártja végül a voksok 42 százalékának megszerzésével, több mint háromezer szavazat előnnyel győzött a Szociáldemokrata Párt előtt, és mindössze 19 voksnyi különbséggel, de a második mandátumot is begyűjtötte.²⁹

A Magyar Élet Pártja elsöprő fölényvel végzett az élen a hajdanvolt első választókerület szavazókörében: Listája önmagában több szavazatot kapott, mint a három ellenzéki lajstrom együttvéve. A volt második választókerület belterületén az SZDP mögött összességében második lett. A kilenc külterületi szavazókörben viszont – a régi választókerületi felosztástól függetlenül – valamennyi elsőséget begyűjtötte, nagy valószínűség szerint annak köszönhetően, hogy Kun Béla egykori híveinek jelentős része ezúttal a MÉP-re szavazott. A kormánypárt nagyarányú győzelme elsősorban a külterületi szavazókörökben elért eleddig példátlan sikerének volt köszönhető. A MÉP egymaga több szavazatot kapott a második helyezett szociáldemokraták szavazatainak kétszeresénél. Szavazóinak száma az 1935-ös előző választáshoz képest több mint 1300 fővel gyarapodott, miközben a Nemzeti Front indulása miatt az ellenzéki lajstromokra leadott szavazatok tovább aprózódtak. Az új választójogi törvény pedig körülbelül ezer potenciális ellenzéki szimpatizánst zárt ki a választásra jogosultak köréből. Ez az imént említett két körülmény a kormánypártnak kedvezett, valószínű azonban, hogy ezen előnyök nélkül is elnyerte volna legalább az egyik mandátumot. A kormánypárt szimpatizánsainak gyarapodása elsősorban a revíziós politika sikerének, és Temesváry Imre helyi népszerűségének volt köszönhető.

A Szociáldemokrata Párt nem tudta megismételni az 1935-ben elért kiváló eredményét, összességében több mint kétezer szavazatot veszített. Elsősorban Karácsonyi Ferenc aknamunkájának és az új választójogi szabályozásnak köszönhetően, igaz nagyon kevés szavazattal, de lemaradt a mandátumról. Takács Ferenc özvegyének visszaemlékezése szerint a választás első napján, dél tájban dr. Rácz Andor választási biztos a városházára hívatta férjét, ahol Endrey Béla polgármester, Bonczos Miklós belügyi államtitkár a MÉP listavezetője, Temesváry Imre, és a választási biztos várta. Utóbbi a következőket közölte Takács Ferencel: „Azon legyetek, hogy a szociáldemokrata lista győzzön, mert a nyilasok nagyon előretörnek. Szocialista győzelem esetén újból Te leszel a képviselő.” Bonczos államtitkár pedig kijelentette, hogy a sajtóvétségek alól amnesztiát fog kapni. „Inkább legyen nekünk száz szocialista képviselőnk, mint egy nyilas.” – mondta. Takács Ferencné szerint Karácsonyi Ferenc meghallotta, amikor férje visszatért a pártirodára és közölte vele a fentieket. Ezért Karácsonyi – veszni látva az addig szinte biztosnak hitt esélyét a képviselői hely megszerzésére – a továbbiakban elszabotálta a választást. Több szociáldemokrata aktivista közlése szerint³⁰ elment a hagyományosan erős szociáldemokrata érzelmű szavazókörökbe, és leállította a választók mozgósítását. Arra hivatkozott, hogy a választási apparátus úgysem fogja hagyni, hogy szociáldemokrata mandátum szülessen. A szovjet megszállás után jelentős karriert befutó, kommunisztává lett Karácsonyinak oroszlánrésze volt abban, hogy az SZDP listája – mindössze 19 szavazat híján – mandátum nélkül maradjon.³¹

Az SZDP az egykori első választókerület valamennyi belterületi és külterületi szavazókörében rosszabbul szerepelt, mint 1935-ben. Elsősorban külterületi visszaesése volt jelentős. A hajdani második választókerületben a párt belterületi „fellegvára” megrendült. Az előző választáshoz képest a régi második választókerület külterületi szavazókörében megfeleződött a szociáldemokrata listára leadott voksok száma.

Az SZDP mandátum nélkül maradásának több külső és belső oka volt: a kedvezőtlen országos politikai légkör, a választójog szűkítése és a választási rendszer átalakítása kívülről, a vásárhelyi szervezeten belüli ellentétek pedig belülről gyengítették a pártot.

A Nemzeti Front várakozáson felül teljesített a választáson: Vásárhelyen szinte gyökértelenül, és kampánya során a hatóságok által akadályoztatva először összegyűjtötte a másik három pártnak elegendő, háromszáz ajánlás ötszörösét, majd Kun Béla lajstromát maga mögé utasítva a harmadik helyen végzett.

A szélsőjobboldali pártalakulat a város külterületén nem ért el számottevő eredményt. Főként az SZDP és Kun Béla pártjának rovására sikerült néhány száz voksot összegyűjtenie. Támogatottsága elsősorban a belterületi szavazókörökben volt jelentős, ahol szintén a Kun Bélától és az SZDP-től elpártoló választópolgárok szavaztak rá.

A Független Kisgazdapárt szereplése a kedvezőtlen előjelek ellenére is jóval a várakozások alatt maradt: Lajstroma csaknem valamennyi belterületi szavazókörben utolsó lett. A négy évvel korábbi választáshoz képest a külterületi eredmények ugyancsak elmaradtak a várttól. A régi külterületi szavazóbázis felmorzsolódott, csak nyomait lehetett felfedezni. Összességében a pártra leadott szavazatok száma alig haladta meg az előző országgyűlési választáson elért eredmény felét. A választókra valószínűleg hatást gyakorolt a kormánypárt lejárató kampánya, amely azt hirdette, hogy az állandó ellenzékiesség hátráltatta a város fejlődését. Kun Béla tartalékai kimerültek, az „apró fehér házak lakói” elpártoltak tőle. Személyes politikai nézetei felett 1939-re eljárt az idő, „Kossuth Lajos szent ígéivel” már nem lehetett választást nyerni. Többszöri pártváltása sem lehetett túlzottan szimpatikus a közvélemény számára. A képviselőjelölt furcsa módon a vásárhelyi zsidóságot tartotta veresége fő okozóinak, akik – vélekedése szerint – mindent elkövettek azért, hogy megbukjon, mivel megszavazta a második zsidótörvényt.³²

Összességében a MÉP 14 szavazókörben végzett az élen. Az SZDP két, míg a Nemzeti Front egy körzetet nyert meg, Kun Béla listája pedig elsőség nélkül maradt.

7.1. A választás után

A választás végeredményét Mónus János választási elnök 1939. május 30-án a városháza erkélyéről hirdette ki. Bonczos Miklós és Temesváry Imre a Magyar Élet Pártjának jelöltjei lettek Hódmezővásárhely megválasztott országgyűlési képviselői. A képviselők június 4-én vették át mandátumaikat a választási elnöktől, aki rövid beszédében közbenjárásukat kérte a város magas pótdójának mérsékléséért. A mandátumátadást követő ebédén Bonczos Miklós bejelentette, hogy a szentesi egyéni mandátumát tartja meg (ezen kívül még a Csongrád megyei lajstromon is megválasztották), a vásárhelyiről pedig Lénárt János javára lemond. „Hódmezővásárhelynek ettől az órától fogva három képviselője van és nem kettő. Én vagyok az egyik, az leszek és maradok, ha nem is ennek a városnak a megbízólevelével.” – jelentette ki az államtitkár. Így a MÉP lista első pótképviselője lett vásárhely másik országgyűlési követe, Négyessy Lajos pedig az egyetlen pótképviselő maradt. A vásárhelyi közvélemény kissé csalódottan fogadta a lemondás tényét, mert a város helyzetének javítását leginkább az államtitkártól remélte.³³

A Horthy-korszak utolsó országgyűlési választásán a Magyar Élet Pártja a 260 kiadó képviselői hely 73 százalékát szerezte meg. Ez az eredmény ismét biztosította a kormánypárt kétharmados többségét, ami a titkosság bevezetése miatt is jelentős sikernek számított. A baloldali ellenzéki pártok visszaestek: A Független Kisgazdapárt frakciója az előző parlamenti ciklusban huszonhárom képviselőből állt, ami most tizennégy főre apadt. A Szociáldemokrata Párt korábbi tizennégy mandátuma ugyanakkor harmadára – mindössze ötre – olvadt. A liberálisok szintén csak öt képviselői helyet szereztek. A szélsőjobboldali pártok viszont nem várt mértékben előretörték, összesen negyvenkilenc jelöltjüket választották meg képviselővé. Az 1939 júniusában összeülő országgyűlésben a baloldal helyett egyre inkább a szélsőjobboldal vált hangadó ellenzékké.³⁴

8. Összegzés

A 30-as évek vásárhelyi választásain a mindenkori kormánypárt, a Kun Béla nevével fémjelzett függetlenségi-kiszgazda polgári ellenzék és a szociáldemokraták küzdelme vonult végig. Az 1931-es és az 1935-ös választáson igen szoros volt a választási eredmény, néhány száz szavazat döntött az egyik vagy a másik fél javára. Akkoriban mindhárom pártnak sikerült képviselőt küldenie az országgyűlésbe. Az állandóságot Kun Béla egymást követő mandátumai jelentették, melyeket nagymértékben Vásárhely mélyen gyökerező ellenzéki hagyományainak köszönhetett. 1939-ben ehhez a körhöz csatlakozott – elsősorban a számára kedvező világpolitikai folyamatokat meglóvágolva – a szélsőjobboldali Nemzeti Front. Ez a választás bizonyos értelemben kivétel volt, nem mutatott hasonlóságot az előzőkkel. A háború felé sodródó Európa, a revízió sikerei és a gazdasági helyzet kismértékű javulása, az új választási törvénnyel megerősítve a kormánypárt kettős győzelmét hozta. A hagyományos polgári és szociáldemokrata ellenzék egyre szűkülő lehetőségei miatt nem tudott meggyőző kritikával élni a közigazgatás és a külpolitikai sikerek által is támogatott kormánypárt felé. A feltörekvő szélsőjobboldal pedig még nem volt olyan erős, hogy megingassa a MÉP stabil politikai pozícióit. A város mérvadó közvéleménye 1939-ben a kormánypárt mellé állt.

JEGYZETEK

1. Pintér István (1999): A kényszerpályára szavazó ország – 1939. In: Földes György–Hubai László (szerk.): Parlamenti választások Magyarországon (1920–1998). Napvilág Kiadó. Budapest. (A továbbiakban: Parl. vál. Mo.) 179.
2. Vásárhelyi Reggeli Újság. (a továbbiakban: VRÚ) „Független politikai napilap.” 1939. május 5. 1.; Vásárhelyi Újság (a továbbiakban: VÚ) „Földművelők politikai napilapja. Gazdasági Egyesület hivatalos közlönye.” 1939. május 6. 1.
3. CSML HL Hódmezővásárhely város Központi Választmányának iratai. 1939. IV. B. 1403 b/Iratok, 26. doboz (a továbbiakban: CSML HL Hmvh. v. Közp. Vál. ir. 26. d.) 28/1939., 30/1939., 45/1939.
4. Varsányi Attila: A hódmezővásárhelyi főispánság története (1873–1950) PhD-értekezés, Szeged, 2010, 303–304.
5. VRÚ 1939. március 7. 1–2.; VRÚ 1939. március 14. 1–2.
6. VRÚ 1939. március 14. 2.; Vásárhelyi Újhírek. (a továbbiakban: VÚH) 1939. április 1. 2.
7. 1938. évi XIX. törvénycikk az országgyűlési képviselők választásáról. (a továbbiakban: 1938. évi XIX. t. c.) In: www.1000ev.hu; CSML HL Hódmezővásárhely város Központi Választmányának iratai. 1938. IV. B. 1403 b/Iratok, 25. doboz. Számlálólapok.; CSML HL Hmvh. v. Közp. Vál. ir. 26. d. 112/1939.
8. Parl. vál. Mo. 192.; VRÚ 1939. május 6. 2.; VRÚ 1939. május 14. 3.; VRÚ 1939. május 18. 4.; VÚ 1939. május 7. 2.; VÚ 1939. május 14. 3.; Népújság (a továbbiakban: NÚ) 1939. május 27. 3.; CSML HL Hódmezővásárhely város Központi Választmányának iratai. 1939. IV. B. 1403 c. 61. doboz. Névjegyzék az országgyűlési képviselőválasztó-kerületben választójogosultakról az 1939. évre. 1–17. szavazóköör.
9. 1939. évi IV. törvénycikk a zsidók közeleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról. In: www.1000ev.hu; CSML HL Hmvh. v. Közp. Vál. ir. 26. d. 108/1939., 117/1939.; CSML HL Hódmezővásárhely város Központi Választmányának iratai. 1939. IV. B. 1403 b/Iratok, 27. doboz (a továbbiakban: CSML HL Hmvh. v. Közp. Vál. ir. 27. d.) Kimutatás azon zsidó választópolgárokról, akik szavazóigazolványt nyertek.
10. CSML HL Hmvh. v. Közp. Vál. ir. 26. d. 2880/1939 polgm. sz. rendelet.
11. CSML HL Hmvh. v. Közp. Vál. ir. 26. d. 26/1939., 40/1939., 86/1939., 88/1939., 112/1939., 114/1939., 231/1939.; VRÚ 1939. május 9. 2.; VRÚ 1939. május 10. 1., 3.; VRÚ 1939. május

11. 2.; VRÚ 1939. május 16. 4.; VRÚ 1939. május 28. 3.; VÚ 1939. május 10. 2.; VÚ 1939. május 26. 2.; VÚ 1939. május 27. 3.
12. Dr. vitéz Bonczos Mikós (1897–1971). Főispán, államtitkár, országgyűlési képviselő, belügyminiszter. Nagyszalontán született 1897-ben nemesi eredetű családban. Katonai pályára készült. Elvégezte a Ludovika Akadémiát, majd 1915-től tíz évig hivatásos tisztként szolgált a honvédségnél. Az első világháborúban tanúsított bátorságáért Horthy Miklós kormányzó vitézzé avatta. Ezután a Honvédelmi Minisztériumban dolgozott, valamint elvégezte a jogi egyetemet. 1925-ben ügyvédi irodát nyitott. 1926-tól Csongrád vármegye törvényhatósági bizottságában és Szent-es város képviselőtestületében politizált. 1933-ban Csongrád vármegye tiszti főügyészévé nevezték ki. Gömbös Gyula politikájának feltétlen híve volt. A Nemzeti Egység Pártjának Csongrád megyei elnökeként szervezte a kormánypartot. 1937-től a megye főispánja lett, főként a szociális problémák megoldásával foglalkozott. 1938-ban belügyi államtitkárrá nevezték ki. Az 1939-es országgyűlési választásokon a Csongrád megyei MÉP listát, és a párt hódmezővásárhelyi lajstromát vezette, valamint a szentesi egyéni választókerületben is jelölt volt. A kormánypart mindhárom választást megnyerte. Végül a szentesi mandátummal lett a képviselőház tagja. Az Országos Nép- és Családvédelmi Alap (ONCSA) egyik megszervezője volt. 1942–44 között az Igazságügy Minisztérium államtitkára, majd 1944-ben néhány hónapig a Lakatos-kormány belügyminisztere volt. 1944 decemberében elhagyta Magyarországot, és Argentínában telepedett le. In. Bölöny József (1992): Magyarország kormányai 1848–1992. Akadémiai Kiadó. Budapest. 271.; Kenyeres Ágnes (főszerk.) (1985): Magyar Életrajzi Lexikon. Harmadik, kiegészítő kötet. Akadémiai Kiadó. Budapest. 91.; Magyar országgyűlési almanach 1939–1944. www.ogyk.hu/e-konyvt/mpgy/alm/al939_44/index.htm 138–139.
13. Dr. Temesváry Imre, ányási (1874–1954). Mémök, királyi műszaki főtanácsos, országgyűlési képviselő. Az egyik legrégebbi szegedi nemesi család sarja. Temesváry Géza főispán öccse. Szegeden született 1874-ben. A piarista főgimnáziumban érettségizett. A műegyetemet Zürichben és a fővárosban végezte, majd a kolozsvári egyetemen jogot hallgatott. Kokovay János hódmezővásárhelyi földbirtokos lányát vette feleségül, tehát rokoni szálak fűzték Vásárhelyhez. Részt vett a Fertő tó és a horvát–magyar határ rendezésének munkálataiban. 1911-től Kolozsváron, mint műszaki főtanácsos, az erdélyi birtokrendező államhivatal vezetője volt. Az első világháborúban mérnökként szolgált. A román megszállás idején a román csapatok Hódmezővásárhelyen fogták el, és rövid időre börtönbe zárták. Szabadulása után Budapestre ment. Az 1920-as nemzetgyűlési képviselőválasztáson Szeghalom követévé választották. Az itt szerzett mandátummal ezután négy cikluson keresztül volt a kormánypart nemzetgyűlési, majd országgyűlési képviselője. Ötödik alkalommal is Szeghalom választotta meg, ám 1936-ban a gyöngyösi időközi választáson is győzött. Ezután a gyöngyösi mandátummal volt képviselő. Utoljára 1939-ben Hódmezővásárhelyen választották meg országgyűlési képviselővé. Sokan a képviselőház egyik legtevékenyebb és legképzettebb tagjának tartották, főként pénzügyi kérdésekkel foglalkozott. Még 1922-ben a kormányzó kincstári főtanácsossá nevezte ki. Az 1920-as évektől tagja, majd 1929-től örökös tagja volt a hódmezővásárhelyi törvényhatósági bizottságnak. 1937-ben átvette a Gazdasági Egyesület vezetését. Utolsó parlamenti ciklusában a háborús viszonyok között is igyekezett Vásárhely polgárai számára minél több kiutalást (tűzifa, vetőmag) szerezni. A háború után elvették a család 305 holdas birtokát, Temesváryt pedig internálták. Népbírósi perében valószínűleg felmentő ítélet született. 1954-ben hunyt el. In. Fejérváry József (1929): Vásárhely története családok tükrében. Erdei Sándor Könyvnyomdája. Hódmezővásárhely. (A továbbiakban: Fejérváry) 22–23.; Kovács István (szerk.) (2003): Hódmezővásárhelyi Törvényhatósági Jogú Város történeti almanachja 1873–1950. Hódmezővásárhely. (A továbbiakban: Hmvh. tört. alm.) 89–93.; Magyar országgyűlési almanach 1939–1944. www.ogyk.hu/e-konyvt/mpgy/alm/al939_44/index.htm 338.
14. Dr. vitéz Lénárt János (1883–?). Ügyvéd, országgyűlési képviselő. Hódmezővásárhelyen született. A középiskolát szülővárosában végezte, majd a budapesti tudományegyetemen szerzett jogi doktorátust. 1920-tól a hódmezővásárhelyi törvényhatósági bizottság tagjaként is tevékenykedett. 1939-ben a Magyar Élet Pártja listáján a harmadik számú jelölt volt. A listavezető lemondása után Lénárt kapta meg a képviselői helyet, mellyel 1944-ig országgyűlési képviselő volt. In. Fejérváry 242–243.; Magyar országgyűlési almanach 1939–1944. www.ogyk.hu/e-konyvt/mpgy/alm/al939_44/index.htm 239.

15. VRÚ 1939. március 16. 3.; VRÚ 1939. április 28. 3.; VRÚ 1939. május 7. 4.; VRÚ 1939. május 10. 3.; VÚ 1939. április 30. 3.; VÚ 1939. május 9. 2–3.; VÚ 1939. május 16. 1.; VÚ 1939. május 18. 4.; VÚ 1939. május 20. 1.; VÚ 1939. május 21. 2.; VÚ 1939. május 27. 1.; NÚ 1939. május 27. 1–2.; VÚH 1939. május 13. 1–2.; VÚH 1939. május 14. 1–2.; VÚH 1939. május 16. 1–3.; VÚH 1939. május 17. 1–2.; VÚH 1939. május 18. 1.; VÚH 1939. május 20. 1–2.; VÚH 1939. május 23. 1.; VÚH 1939. május 26. 1.; VÚH 1939. május 27. 1–2.
16. Kun Béla (1878–1954). Nyomda- és laptulajdonos, kiadó, lapszerkesztő, polgári ellenzéki országgyűlési képviselő. Nagyváradon született, felmenői között több református lelkész volt. A vásárhelyi főgimnáziumban érettségizett. Ezután Debrecenben, majd a kolozsvári egyetemen jogot hallgatott. 1903 és 1905 között a Hódmezővásárhely című napilap szerkesztője volt. 1905-ben megalapította a Vásárhelyi Reggeli újság című napilapot, melynek 1944-ig tulajdonosa és szerkesztője volt. 1906-ban a Függetlenségi és Kossuth Lajos Párt jelöltjeként még alulmaradt a szegvári választókerület mandátumáért folytatott harcban. 1910-től a Justh-párt, 1916 és 1918 között pedig a Károlyi Mihály vezette Függetlenségi Párt országgyűlési képviselője volt. Az őszirózsás forradalom győzelme után, 1918 őszén, kormánybiztos-főispánná nevezték ki, mely tisztségéről még a tanácsköztársaság hatalomátvétele előtt lemondott. Honatyaként végig Kossuth Lajos elvei mentén politizált. Kezdetől fogva a közszabadságok biztosításáért küzdött, és Hódmezővásárhely polgáraiért tevékenykedett. 1922-ben pártonkívüli keresztény kisgazda programmal szerezte meg az egyik vásárhelyi mandátumot. 1926-ban a Függetlenségi és 48-as Kossuth Lajos pártkör jelöltjeként jutott a parlamentbe. 1931-ben a Független Kisgazdapárt színeiben választották meg képviselővé. 1927–1933 között a hódmezővásárhelyi ipartestület elnöki tisztét töltötte be. 1932-től a Magánalkalmazottak Nemzeti Szövetségének társelnöke volt. 1935-ben a Nemzeti Agrárellenzék programjával utoljára került be az országgyűlésbe. 1939-ben újra a Független Kisgazdapárt jelöltjeként indult, de nem szerzett mandátumot. A második világháború után internálták, majd háborús cikkei miatt fél év börtönre ítélték. Hódmezővásárhelyen hunyt el 1954-ben. In. Fejérváry 20–21.; Hmvh. tört. alm. 53–61.; Magyar országgyűlési almanach az 1935–1940. évi országgyűlésről. www.ogyk.hu/e-konyvt/mpgy/alm/al935_40/index.htm 306.
17. CSML HL Hmvh. v. Közp. Vál. ir. 26. d. 96/1939.
18. VRÚ 1939. május 7. 3.; VRÚ 1939. május 10. 3.; VRÚ 1939. május 20. 2.; VRÚ 1939. május 21. 3–4.; VRÚ 1939. május 23. 5.
19. Takács Ferenc (1893–1956). Kőművesmester, szociáldemokrata politikus. 1928-tól a vásárhelyi törvényhatósági bizottság tagja, 1931 és 1935 között a helyi szociáldemokrata párt titkára volt. 1935-ben Hódmezővásárhely országgyűlési képviselőjévé választották. 1944 végén az Ideiglenes Nemzetgyűlés képviselője, majd az ideiglenes Nemzeti Kormány iparügyi minisztere lett. Ezután 1945 novemberétől 1948 áprilisáig a Földművelési Minisztérium politikai államtitkára volt. Lemondása után nem sokkal az SZDP visszahívta a parlamentből is, ezután visszavonult a politikától. Ennek ellenére 1950-ben letartóztatták és tizenkét év börtönre ítélték. 1955-ben amnesztiával szabadult, azonban a börtönben szerzett súlyos betegségébe nem sokkal később belehalt. In. Ideiglenes Nemzetgyűlés almanachja 1944–1945. www.ogyk.hu/e-konyvt/mpgy/alm/almanach_1944-45/index.htm 454.
20. CSML HL Hmvh. v. Közp. Vál. ir. 26. d. 101/1939.
21. CSML HL Hmvh. v. Közp. Vál. ir. 26. d. 72/1939.; VRÚ 1937. október 31. 3.; VRÚ 1939. május 23. 3.; VRÚ 1939. május 24. 3.; VÚ 1939. május 2. 3.; VÚ 1939. május 16. 1.; VÚ 1939. május 24. 2.; VÚH 1939. május 27. 2.; 1938. évi XIX. t. c.
22. Országos pártnak azok a politikai erők számítottak, amelyek az előző parlamenti ciklusban legalább négy olyan országgyűlési képviselővel rendelkeztek, akiket eleve a párt tagjaiként választottak meg, vagy akik az országos pártként való bejelentés időpontját megelőzően legalább hat hónapon át ennek a pártnak a tagjai voltak, vagy, ha a pártnak legalább húszezer olyan tagja volt, akik bármelyik lajstromos vagy egyéni választókerület választói névjegyzékébe a bejelentés időpontjában fel voltak véve. In. 1938. évi XIX. t. c.
23. Dr. Matolcsy Mátyás (1905–1953). Országgyűlési képviselő. Budapesten született. A középiskolát a fővárosban végezte, majd a Műegyetemen szerzett diplomát. 1932-ben közgazdaságtanból doktorált. Tanulmányai befejezése után hosszabb külföldi tanulmányutat tett. Ezután szak-

- előadóként a Magyar Gazdaságkutató Intézetben dolgozott. Több szakkönyvet írt. 1935-ben Nagykáta mandátumával kormánypárti színekben lett országgyűlési képviselő, de hamarosan át-
lépett a Független Kisgazdapártba. 1938-ban több képviselőtársával együtt megalapította a szél-
sőbboldali Nemzeti Frontot. 1939-ben a Nemzeti Front (Nyilaskeresztes Front) listavezetője-
ként Hódmezővásárhelyen is indult, itt azonban nem szerzett mandátumot. Végül ismét Nagy-
káta képviselőjeként került be az országgyűlésbe. 1940-tól pártja beolvadt a Nyilaskeresztes
Pártba. 1942-ben visszalépett a kormánypártba. A második világháború után, 1946-ban a népbí-
rórság 10 év fegyházra ítélte. A börtönben halt meg. In. Kenyeres Ágnes (főszerk.) (1982): Ma-
gyar Életrajzi Lexikon. Második kötet (L-Z). Akadémiai Kiadó. Budapest. 167.; Magyar or-
szággyűlési almanach 1939–1944. www.ogyk.hu/e-konyvt/mpgy/alm/al1939_44/index.htm 249–
250.
24. VRÚ 1939. május 9. 5.; VRÚ 1939. május 11. 1.; VRÚ 1939. május 13. 2; VRÚ 1939. május
16. 2.; VRÚ 1939. május 17. 2.; VRÚ 1939. május 28. 4.; VÚ 1939. május 7. 3.; VÚ 1939. má-
jus 11. 2.; VÚ 1939. május 14. 3.; VÚ 1939. május 18. 3.; VÚ 1939. május 21. 1., 3.; VÚ 1939.
május 23. 2.; VÚH 1939. május 24. 2.
 25. VRÚ 1939. április 9. 2.; VRÚ 1939. május 9. 1.; VRÚ 1939. május 12. 1.; VRÚ 1939. május
21. 2.; VRÚ 1939. május 23. 5.; VRÚ 1939. május 26. 3.; VÚ 1939. május 9. 3.; VÚ 1939. má-
jus 21. 2.; VÚ 1939. május 23. 3.
 26. VRÚ 1939. május 21. 4.; VRÚ 1939. május 23. 1.; VÚH 1939. május 27. 1.
 27. VÚ 1939. június 15. 3.; VÚ 1939. június 21. 1.
 28. VÚH 1939. május 23. 1.; VÚH 1939. május 24. 1.
 29. VÚ 1939. május 31. 1.
 30. Később így nyilatkozott Takács Ferencnének a szociáldemokrata szimpatizánsok közül Papp
Jánosné, Vass Albert és Radics Istvánné is. In. Takács Ferenc életrajza 28. (Az életrajz írója
Balla Erzsébet (1897–1990), Takács Ferenc özvegye, aki Takács halála után több évtizeden át
tartó küzdelmet folytatott férje rehabilitálásáért, és emlékének megtisztításáért. Az életrajz a
Hódmezővásárhelyi Levéltárban található.)
 31. Takács Ferenc életrajza. 27–29.
 32. VRÚ 1939. június 4. 1–2.
 33. VRÚ 1939. június 6. 1–2.; VÚ 1939. június 2. 2.; VÚ 1939. június 4. 1.; VÚ 1939. június 6. 1.;
VÚH 1939. június 6. 1–3.; CSML HL Hmvh. v. Közp. Vál. ir. 26. d. 455/1939.
 34. Romsics Ignác (2002): Magyarország története a XX. században. Osiris Kiadó. Budapest. 226–
227.; Parl. vál. Mo. 198–202.; VÚ 1939. június 1. 1.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1938. évi XIX. törvénycikk az országgyűlési képviselők választásáról In. www.1000ev.hu
1939. évi IV. törvénycikk a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról. In.
www.1000ev.hu
- Böllöny József (1992): Magyarország kormányai 1848-1992. Akadémiai Kiadó. Budapest. 271.
- CSML HL Hódmezővásárhely város Központi Választmányának iratai. 1938. IV. B. 1403 b/Iratok,
25. doboz. Számlálólapok.
- CSML HL Hódmezővásárhely város Központi Választmányának iratai. 1939. IV. B. 1403 b/Iratok,
26. doboz. 26/1939., 28/1939., 30/1939., 40/1939., 45/1939., 72/1939., 86/1939., 88/1939.,
96/1939., 101/1939., 108/1939., 112/1939., 114/1939., 117/1939., 231/1939., 455/1939.,
2880/1939 polgm. sz. rendelet.
- CSML HL Hódmezővásárhely város Központi Választmányának iratai. 1939. IV. B. 1403 b/Iratok,
27. doboz. Kimutatás azon zsidó választópolgárokról, akik szavazóigazolványt nyertek.
- CSML HL Hódmezővásárhely város Központi Választmányának iratai. 1939. IV. B. 1403 c. 61.
doboz. Névjegyzék az országgyűlési képviselőválasztó-kerületben választójogosultakról az
1939. évre. 1–17. szavazókör.
- Fejérváry József (1929): Vásárhely története családok tükrében. Erdei Sándor Könyvnyomdája.
Hódmezővásárhely. 20–23., 242–243.

- Ideiglenes Nemzetgyűlés almanachja 1944–1945. In. www.ogyk.hu/e-konyvt/mpgy/alm/almanach_1944-45/index.htm 454.
- Kenyeres Ágnes (főszerk.) (1982): Magyar Életrajzi Lexikon. Második kötet (L–Z). Akadémiai Kiadó. Budapest. 167.
- Kenyeres Ágnes (főszerk.) (1985): Magyar Életrajzi Lexikon. Harmadik, kiegészítő kötet. Akadémiai Kiadó. Budapest. 91.
- Kovács István (szerk.) (2003): Hódmezővásárhely Törvényhatósági Jogú Város történeti almanachja 1873–1950. Hódmezővásárhely. 53–61., 89–93.
- Magyar országgyűlési almanach 1939–1944. In. www.ogyk.hu/e-konyvt/mpgy/alm/al1939_44/index.htm 138–139., 239., 249–250., 338.
- Magyar országgyűlési almanach az 1935–1940. évi országgyűlésről. In. www.ogyk.hu/e-konyvt/mpgy/alm/al1935_40/index.htm 306.
- Népújság. 1939. május 27. 1–3.
- Pintér István (1999): A kényszerpályára szavazó ország – 1939. In. Földes György–Hubai László (szerk.): Parlamentí választások Magyarországon (1920–1998). Napvilág Kiadó. Budapest. 179., 192., 198–202.
- Romsics Ignác (2002): Magyarország története a XX. században. Osiris Kiadó. Budapest. 226–227.
- Takács Ferenc életrajza. 27–29.
- Varsányi Attila: A hódmezővásárhelyi főispánság története (1873–1950) PhD-értekezés, Szeged, 2010, 303–304.
- Vásárhelyi Reggeli Újság. „Független politikai napilap.” 1937. október 31. 3.; 1939. március 7. 1–2.; 1939. március 14. 1–2.; március 16. 3.; 1939. április 9. 2.; 1939. április 28. 3.; 1939. május 5. 1.; 1939. május 6. 2.; 1939. május 7. 4.; 1939. május 9. 1–2., 5.; 1939. május 10. 1., 3.; 1939. május 11. 1–2.; 1939. május 12. 1.; 1939. május 13. 2.; 1939. május 14. 3.; 1939. május 16. 2., 4.; 1939. május 17. 2.; 1939. május 18. 4.; 1939. május 21. 2., 4.; 1939. május 23. 1., 5.; 1939. május 24. 1.; 1939. május 26. 3.; 1939. május 28. 3–4.; 1939. június 4. 1–2.; 1939. június 6. 1–2.
- Vásárhelyi Újhírek. 1939. április 1. 2.; 1939. május 13. 1–2.; 1939. május 14. 1–2.; 1939. május 16. 1–3.; 1939. május 17. 1–2.; 1939. május 18. 1.; 1939. május 20. 1–2.; 1939. május 23. 1.; 1939. május 24. 2.; 1939. május 26. 1.; 1939. május 27. 1–2.; 1939. június 6. 1–3.
- Vásárhelyi Újság „Földművelők politikai napilapja. Gazdasági Egyesület hivatalos közlönye.” 1939. április 30. 3.; 1939. május 2. 3.; 1939. május 6. 1.; 1939. május 7. 2–3.; 1939. május 9. 2–3.; 1939. május 10. 2–3.; 1939. május 11. 2.; 1939. május 14. 3.; 1939. május 16. 1.; 1939. május 18. 3–4.; 1939. május 20. 1–2.; 1939. május 21. 1–4.; 1939. május 23. 2–3., 5.; 1939. május 24. 2–3.; 1939. május 26. 2.; 1939. május 27. 1., 3.; 1939. május 31. 1.; 1939. június 1. 1.; 1939. június 2. 2.; 1939. június 4. 1.; 1939. június 6. 1.; 1939. június 15. 3.; 1939. június 21. 1.